

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae
aliquot piæ, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

Haimo <Altissiodorensis>

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1551

VD16 H 222

Dominica iij. post penteco.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39335

tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autē hic cōsolatur, tu uero cruciaris. Quing; autē fratres diues se habere testabarur, quia populus Iudaicus v. libros Moysi accepit. Vnde recte per Abraam dicitur: [Habent Moysen & prophetas,] Vel quia eiusdē pars populi, qui adhuc in præsenti uita subsistit, in 5. sensibus corporis constat, quos sensusq; ad spiritualem intellectum flectere nolūt, recte de eorum contumacia subinfertur: [Si Moysen & prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent.] Ideo enim in Christum, qui ex mortuis resurrexit, non credunt, quia Moysen & prophetarum dicta spiritualiter non intelligunt.

Ioh 5.

Vñ saluator ait in euangelio: Si crederitis Moysi, crederetis forsitā & mihi. De me em̄ ille scripsit.

DOMINICA III. POST PEN
tecosten. I. Iohan. III.

Nolite mirari si odit uos mundus. Et relip.

Mundum, dilectores mūdi dicit. Nec mirandum qd qd amat mundum, fratē a mundi amore separatum, & cælestibus tantū desiderijs intentū, amare non possint. Abominatio est em̄ peccatori religio, ut scriptura testatur.

Nos scimus quia transfati sumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres. ¶ Nemo se de uirtutibus falso extollat, nemo suarum uirium paupertatem ultra modum metuat. Apertum dat iudicium, [quoniam diligimus fratres, quia quicumque fraterna dilectione plenus est, ad salutem electorum pertinet, quia portionem habere inter raiuentium meruit.

Qui non diligit, manet in morte.

¶ Mortē dicit animæ. Aia q̄ peccauerit, ipsa mori **Iez. 18.**
 erit. Vita q̄ulpe carnis, anima: uita animæ, deus
 est. Mors corporis, amittere animam: mors ani-
 mæ, amittere deum. Vnde constat, quod in anima
 mortui omnes in hanc lucem nascimur, trahentes
 ex Adam originale peccatum, sed Christi gratia fi-
 delibus regenerando agitur, ut in anima uiuere
 possint. Verum baptismatis & fidei mysterium il-
 lis solum prodest, illos de morte trahit ad uitam, q̄
 sincera mēte diligunt fratres. At q̄ ideo norandū,
 quod non ait, qui non diligit, uenturus est in mor-
 tem, quasi de pœna perpetua loqueretur, quæ re-
 stat peccatoribus in futuro. Sed qui non diligit, in-
 quit, manet in morte, de qua etiā in hac uita, si fra-
 tres perfecte amaret, exurgere posset. Hinc etenim
 dicitur in Apocalypsi: Beatus & sanctus, qui habet **Apo. 20.**
 spem in resurrectione prima, in his secunda mors
 non habet potestatem.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.

¶ Si contemnebat quisque odium fraternum, num-
 quid & homicidium in corde suo contempturus
 est: non mouet manus ad occidendum hominem,
 & homicida iam tenetur a deo uiuit ille, & iste iā
 interfector iudicatur.

Et scitis quoniam omnis homicida non
 habet uitam in se manentem. Nam ubi retributi-
 onis tempus aduenit, cum Cain, qui ex maligno **Gene. 4.**
 erat, damnabitur etiam qui hoc homicidii genere
 tenetur, ut discorder & dissideat, & pacē cū fratri-
 bus non habeat. Notandum enim quod nō ait ab-
 solute [homicida non habet uitam in se manen-
 tem] sed quis, inquit, homicida, s. nō solū ille q̄

ferro, uerum & ille qui odio fratrem insequitur,

In hoc cognouimus charitatem dei, quod

niam ille pro nobis animam suam posuit. ¶ Quia

Joh. 15. lis perfecta charitas esse debeat in nobis, domini-

cæ passionis exemplo didicimus. Maiorem namq̃

hac dilectionem nemo habet, quam ut animam

Rom. 6. suam quis ponat pro amicis suis. Vnde & Paulus

ait: Commendat autem deus suam charitatē in no-

bis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Chri-

Joh. 21. stus pro nobis mortuus est. Hanc beatus Petrus

habere monebatur, quum domino dicente: Petre,

Ibid. amas me? pasce oues meas, respondit se amare, sta-

timq̃ audiuit: Cū autē senueris, extends manus tu-

as, & alius te cingat, & ducet quo tu non uis. Hoc autē

dixit (ait euangelū) significās q̃ morte clarificatu-

rus esset deum. Cum em̃ amorem confitenti suas

cōmendaret oues, eum in testimonium perfecte

amoris animā p̃ eisdem ouibus ponere docebat.

& nos debemus p̃ fratribus animas ponere.

Sed dicit aliquis forte. Et quomodo possum habe-

re istam charitatem? Noli cito desperare de te, for-

te nata est, sed nondū perfecta est. nutri eam ne of-

focetur. Et unde noui, inquit, natā in me esse cha-

ritatem, quam nutriam? Audi sequentia:

Qui habuerit substantiam huius mundi,

& uiderit fratrem suum necessitatē habere, & clau-

serit uiscera sua ab eo, quomodo charitas dei ma-

ner in eo? ¶ Ecce unde incipit charitas. Si nēdum

es idoneus mori pro fratre, iam idoneus esto dare

de tuis facultatibus fratri. Si enim molestiam pati-

enti non compatieris, non utiq̃ pateris, ex quo

ab eo regenerati estis, charitas manet in te.

Filioli mei nō diligamus uerbo neq; lingua, sed opere & ueritate.] Opere uidelicet, cū frater aut soror nudi sunt & indigēt uictu quotidiano, de-
mus eis q̄ necessaria sunt corpori. Similiter eū spiri-
turalib; donis eos egere cōspicimus, p̄stemus eorū
necessitati q̄ possumus. Veritate autē, ut eadem eis
bñficia simplici intentione largiamur, & nō p̄pter
laudē humanā, nō p̄pter iactantiam, nō ad iniuri-
am aliorum, q̄ maioribus p̄diti substantijs nil tale
fecerint. Quæcunq; eñ mens huiusmodi ueris in-
ficatur, in hac puritas ueritatis habitare nō ualeat, tã
etsi opera dilectionis, pximis impendere uideatur.

In hoc cognouimus quoniam ex ueritate
sumus, Jid est, cum opera pietatis in ueritate faci-
mus, patet q̄a ex ueritate sumus, q̄ deus est, ut po-
te eius p̄fectionem, p̄ modulo nostro imitamur.
DOMINICA III. POST PEN-
tecosten. Lucae XIII.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis si-
militudinem hanc: Homo quidam fecit cœ-
nam magnam, & uocauit multos. Et reli.

Omnipotēs deus in exordio mūdane forma-
tiōis ad se cognoscendū, seq; perpetualiter
laudādum, duas rationabiles creaturas, an-
gelicā scilicet & humanam, condidit. Sed q̄a ange-
lica magna ex parte per superbiam lapsa est, huma-
næ naturæ stāti inuidit, eamq; ad lapsum peccādi
traxit, atq; paradisi delicijs priuauit. Vñ scriptum
est. Inuidia diaboli mors introiuit ī orbē terrarū. **Sap. 2.**
Hæc delicijs primus homo amisit, quādo in para-
diso p̄cepta uitæ cōtēpsit. Expulsus autē a paradiso,
tam longe ab eius delicijs peccādo effectus est, ut

nix eas nominatas recordari possit atq; spirituales paratus rangere, nisi per similitudines & parabolas. quia hoc inter carnales & spirituales delicias distat, quoniam carnales deliciae, cum habentur, in fastidio sunt: cum uero non habentur, in desiderio. At contra spirituales deliciae tunc in fastidio sunt, cum non habentur: cum uero habentur, eduntur: & quanto magis degustantur, tanto amplius desiderantur. Hinc & Psalmista ait: Gustate & uidete

Psal. 33. quonia sua uis est dominus. Primum dixit, gustate, deinde, uidete. Ac si diceret: Eius dulcedinem percipere non potestis, si hanc minime gustastis. De

1. Pet. 2. quo & apostolus Petrus dicit: Si enim gustastis quonia dulcis est dominus. Quia ergo ab earum degustatione homo peccando longe recesserat, pius & misericors deus nolens humanam naturam, quae aliquid fragile ad delinquendum habuerat, perire perpetuo, iterum penitentibus has delicias praeparauit, atq; ad eam saporem hominibus denunciandum, seruum suum misit. Nam (ut supra reculit euangelista) cum diceret dominus pharisaeo, a quo fuerat inuitatus, Cum facis prandium aut cenam, noli inuitare

Luc. 14. eos qui te iterum reuolunt, & fiat tibi retributio, sed uoca pauperes ac debiles, & beatus eris, quia non habent unde retribuunt tibi, retribuetur enim tibi in retributione iustorum, quidam de circumstantibus dixerunt: Beatus qui manducabit panem in regno dei.

Psa. 86. Et dominus ad illos: [Homo quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos.] Spiritualem homo iste deus est intelligendus, de quo scriptum est: Homo est, & quis cognoscit eum? Et iterum: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Qui uere homo uacatur ab humanitate, quia benignis-

Amam largitatem quotidie generi humano exhibet. Qui fecit cœnam magnam, quia indeficientē facieratem in æterna dulcedine electis animabus præparauit. Vocauit aut̄ multos, primum per seruum suum Iudæis prædicando, post modū per prædicationem apostolorum ex quatuor mundi partibus populum gentiū ad fidem uocando, de qua uocatione per Psalmistam dicitur: *Annunciaui & locurus sum, multiplicati sunt super numerum. Super numerum reprobi multiplicantur, & quæ extra numerum electorum inueniuntur. Multi enim uocantur, sed pauci ueniunt: quia multi intrant in ecclesiā per fidē, sed pauci saluantur per operationem.* Et ne de ignorantia homines excusationē haberēt, misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis ut uenirent. *¶ Seruus iste qui ad inuitandos alios mittitur, ordinem prædicatorū significat. Qui dum uerbum diuinum intra ecclesiam annunciat, quasi plurimos ad cœnam uocant. Non solum enim diuinæ pietati satis fuit, quod æternas delicias nobis præparauit, sed etiam seruis missis, earum dulcedinem nobis enunciauit. Ex quibus unus erat ille, qui dicebat: Pro Christo legationē fungimur, tanquam deo exhortante per nos. Rogamus ergo in Christo, reconciliamini deo: Hora cœnæ, finis est seculi, ille scilicet, de quo Paulus ait: Nos sumus in quos fines seculorum deueniunt. Et Iohannes: Filioli, nouissima hora est. Quauis enim apud antiquos consuetudo fuerit, ut semel in die pranderent, & hoc conuiuium & prandium & cœna uocaretur, tamen apud usum nostræ locutionis, post prandium cœna restat, post cœnam autem nullum conuiuiū remanet.*

Psal. 3:

2. Cor. 5

1. Co. 10:

1. Ioh. 2:

T

grue per hanc cœnam dies iudicij, siue illud æternum conuiuium figuratur, ad quod qui peruenire meruerint, non esurient neq; sitient amplius, neq;

Isa. 47.

nocebit eis æstus aut sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. De qua

Apo. 19.

cœna per Iohannem dicitur: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati sunt, in his secunda mors non habet potestatem. Cuius cœnæ participati-

Psal. 22.

onē se nouerat habere, qui dicebat: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et iterum: Satiabor dum manifestabitur gloria tua. Tanto ergo ad hanc cœnam festi-

Psal. 16.

nantius currere debemus, quanto post hanc aliam inuenire nō nouimus, dñō monēte: Currite dū lucē uitæ habetis, ne tenebræ mortis uos cōprehendant. Nam ut fastidium auferret, subiunxit, dicēs:

Ioh. 12.

Quia iam parata sunt omnia.

Oñia enim parata sunt, quia ille singularis agnus occisus est, in cuius præparatione omnia præcesserunt. Siue omnia parata sunt, quia nullum exemplum virtutis est, quod ad nostram imitationē in operibus sanctorum non sit declaratum. Iam em̄ innocentiam Abel audiuius, obedientiam Abrahæ, constantiam Isaac, tolerantiam Iacob, castimoniam Ioseph, mititiam Moyse, misericordiam Dauid, patientiam Iob, & finem domini uidimus.

Iac. 5.

Et cœperunt omnes simul excusare.

Offert deus quod rogari debuerat, dare paratus est non rogatus, de quo uix credi potuit, quod largiri dignaretur, etiam postulatus. Inuestigandæ enim sunt delicię domini etiam si fuissent absconditæ. Nunc autem manifeste paratæ sunt, & ta-

men ad eas accipiendas pigri & fastidioſi ſumus. Quod ideo fit, quia plus terrenis deſiderijs, quam cæleſtibus inhiamus. Vnde & ſubditur:

Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & uidere illam: rogo te, habe me excuſatum. ¶ Quid per uillam, niſi terrena deſignatur ſubſtãtia? Exijt ergo uidere uillam, qui ut terrenam acquirat ſubſtãtiã, in exterioribus rebus ſemetipſum implicat. Sunt enim nonnulli, qui diuitiarum temporalium cupiditate capti, ut ditiores & potentiores alijs appareãt, diuerſis artibus & ingenijs, terrenis negocijs inferuiũt. Dum æternam uitam aut uix, aut tarde ad memoriam reducunt, eſi non uerbis, tamen operibus ad conuiuium dei uenire negligunt: quia ſicut ait Apoſtolus, Nemo militans deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Et ſicut dominus dicit in euangelio, difficile qui pecunias habent, intrabunt in regnum cælorum. Igitur qui toto deſiderio peragendis ſuperfluitis curis & mundanis intendit, magis ſeculum imitari uidetur quam deum, ſicut Iacobus apoſtolus ait: Qui uoluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus dei conſtituitur. Et iterum: Qui uolunt diuites fieri, incidunt in temptationem & in laqueum diaboli, & deſideria multa & inutilia.

1. Tim. 2

Mat. 19.

Mar. 10.

Iaco. 4.

1. Tim. 6

Et alter dixit: Iuga boũ emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.

¶ Quid in quinque iugis boum, niſi quinque ſenſus corporis intelliguntur, uisus uidelicet, auditus, graſtus, odoratus & tactus? Qui bene iuga uocantur, quia in utroque ſexu geminantur. Quos ſenſus ideo accipimus, ut inter bonum & malum diſcernere

ualeamus. Sunt etenim nonnulli, qui sensus corporis, quos acceperunt ad usum naturæ, in usum conuertunt culpæ: & oculos quidem ad concupiscentiam, & aures aperiunt ad audiendam libenter detractiōem, linguam ad male dictionem, manus ad proximi læsionem, nares ad illicitum odorem. Dumq; semetipsos obliuiscetes, aliena opera ad derogandum curiosus inquirunt, s. non ut corrigant aut emendent, sed ut dijudicent, & contemnant, ad cōuiuium dei non ueniunt. Vnde bene de quinque iugis boū dicitur, [eo probare illa.] Solet enim probatio aliquando ad curiositatē pertinere. Qui enim de alterius oculo festucā eicere nititur, ut sanctior & iustior uideatur cæteris, in suo trabem non uidens, quasi ad probanda iuga bouum egrediēs, ad conuiuium domini nō uenit. Graue namq; curiositatis est uitium, q̄ dum alienas actiōes dijudicat, semetipsum obliuiscitur. Tales significauit Dina Iacob filia, quæ cum egressa esset ut uideret mulieres regiones illius, uidelicet Sichimis, ad quam ingressa fuerat cum patre, & fratribus, turpiter a Sichem Emor filio constuprata, patre interueniente & fratribus pugnantibus liberata, ad paternam domū reuersa est. Quando em̄ mens infirmātiū actiones curiose perscrutatur, quasi Dina filia Iacob mulieres regiōis uidere desiderans, a paterna domo egreditur, id est, a semet ipsa recedit: sic q; uiolata uirginitate ad domum paternam reuertitur, quia solet contingere ut in hisdē uitijs deterius labatur, in quibus acrius alios iudicabat, quam decebat. Et sicut Dina filia Iacob, nisi patre interueniente & fratribus pugnantibus liberari non poterat, ita quoq; actio curiositatis

Gen. 34.

eripi non poterit, nisi domino miserante & sancto-
rum orationibus interuenientibus. Qui ergo ad-
huc in caritate puellari, id est, nouellus in conuersa-
tione fuerit, in paternam domo maneat, id est, in se-
cretorio sui pectoris se ante se ponat, & iuxta euan-
gelij præceptum intret in cubiculū, & clauso ostio
oret patrem suum. Illi autem ad aliorum actiones
corrigen- das foras procedere debent, quos & mo-
rū grauitas, & ætatis maturitas, & diuturna sancti-
tas, atq; tēperata discretio idoneos reddit. ¶ No-
tandum quod & is qui propter uillā, & is qui pro-
pter quinque iuga bouum uenire excusat, in excusa-
tione sua eadem uerba proferunt, cū dicunt: [Ro-
go te, habe me excusatum.] Cum enim dicit, [ro-
go te,] humilitas sonat in uoce: cū autem subiun-
git, [habe me excusatum,] superbia ostenditur in
actione. Sunt enim nonnulli infirmæ mentis ho-
mines, qui suauē iugum Christi suscipere metuūt,
& tamen in iniquitatibus suis iacere non formi-
dant. Tales (ut Psalmista ait) illic trepidauerunt
timore, ubi non est timor. Quibus cum a docto-
ribus prædicatur, ut prauitates suas deserant, & se-
cularia desideria abnegent, respondere solent: Ro-
go te, ora pro me, hoc tamen agere non possum.
Cum ergo dicit, Rogo, ora pro me: & cum di-
cit, Hoc agere non possum, quid aliud est, nisi quia
humilitas sonat in uoce, & superbia in actione? Ta-
les significauit Petrus adhuc in infirmitate posi-
tus, quādo uiso miraculo piscium, dixit Exi a me,
quia homo peccator sum domine. Sed qui se pec-
catorem considerat, deum a corde suo nullo mo-
do repellat, sed quo magis se impium intelligit, eo
magis misericordiam dei imploret.

Matt. 5.

Psal. 13.
& 52.

Lucæ 5.

Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum uenire. Quid per uxorem, nisi uoluptas carnis designatur? Nec mirum. Solet enim per licitam rem, res illicita figurari. Coniugiū namq; est res licita, quia a deo concessum est, sicut scriptum est, Erūt duo in carne una. Et Apostolus: Quos deus coniunxit, homo non separet. Sed dū pleriq; non pro desiderio filiorum, sed pro sola carnis delectatione explenda illud suscipiunt, ad conuiuium dei uenire recitant, comparati iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis, in quorum uituperationem per prophetam dicitur: Equi amatores & emissarij, unusquisq; ad uxorem proximi sui hinciebat. Et iterum: Quorum carnes sicut carnes asinorum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum, quibus per Prophetam dicitur: Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus. Tres ergo ordines dominus excusationum commemorauit, quia tria sunt spiritaliter uitia, in quibus genus humanum maxime implicatum, ad conuiuium dei uenire cōtemnit, per quæ & diabolus Iesum Christum tērauit, id est per auaritiam, per curiositatem, quæ pertinet ad uanam gloriam, & per concupiscentiam carnis, id est, per gulam, quæ solite nos cauere Iohannes apostolus admonet, cum dicit: Chaurissimi, nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorū, & ambitio seculi. Eemptio ergo uillæ, ad ambitionem seculi pertinet, id est, ad auaritiam: probatio quinque iugorum bouum, ad concupiscentiam oculorum, id est, ad curiositatem: coniunctio uxoris, ad concupiscentiam carnis, id est, ad luxuriam: Ali

Gen. 2. 24.
Mat. 19.

Iere. 5.

Iere. 23.

Psal. 21.

os enim superbia inflat, alios luxuria maculat, alios cupiditas uel curiositas deuastat. Ex earum enim radicibus multi uitiorum rami pullulant, qui multo a conuiuio dei reuocant. Fugientes ergo superbia initia, non aliorum nequitias perscrutemur, sed ad nos reuersi, cogitemus tales nos fuisse, aut tales nos esse posse. Cupiditatem & auaritiam fugiamus, & paupere esse propter Christum desideremus, ut ait Apostolus: Habentes uictum & uerimentum, his contenti simus. Petulantiam non solum fugiamus, sed etiam a licito usu coniugij abstinemus: & (secundum Apostolum) habentes uxores simus tanquam non habentes. 1. Tim. 6
1. Cor. 7

Et reuersus seruus, nūciauit hæc dño suo.

¶ Seruus iste (ut supradictum est) speciem tenet doctorum. Nunciat ergo seruus domino suo uerba excusantium, cum doctores pro illorum erroribus dolent, atq; simpliciter dominum deprecantur, quos uerbum dei despiciere cognoscunt & ad cenam uenire. Sed nunquid quia auari, quia curiosi, quia luxuriosi uenire contemnunt, locus conuiuij dñi uacuus remanebit? Non. Audi sequentia:

Tunc iratus paterfamilias.

¶ Queritur quomodo iste paterfamilias irasci dicitur, quem figuram dei diximus tenere, cum in deo nulla ira cedat, nulla mutabilitas sit. Ad quod dicendum, quia more nostro scriptura loquitur, ut per uisibilia inuisibilia intelligamus. Neq; enim aliter intelligere poteramus. Sicut enim rex tunc iratus dicitur, quando in peccatores uindictam exercet, ita deus omnipotens illis iratus apparebit, quos pro peccatis puniet. Cæterum uere in sua natura

T iiii

immutabilis est, & irasci nunquam potest, sicut d^e

Sapi. 12:

Iaco. 1:

Psal. 7:

eo quidam sapiens testatur: Tu autem domine sabaoth cum tranquillitate iudicas. Et apostolus: Apud quem non est transmutatio. De quo etiam Psalmista ait: Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur de die in diem?

1. Cor. 1:

Dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, carcos & claudos. introduc huc.] ¶ Plateę a latitudine dicuntur, uicus autem a conuiuantibus nomen accipit. Superbis ergo uenire contemnentibus, humiles pauperes colliguntur: quia dignū est, ut quos mundus despicit, deus eligat: quia (sicut ait Apostolus) infirmita mundi elegit deus, ut cōfundat fortia: & iginobilia mundi & contemptibilia elegit, & ea quę non sunt, ut ea quę sunt destrueret. Vbi colligere possumus, quia per infirmitates membrorum, infirmitates mentium expressę sunt. Pauperes enim & debiles sunt, qui se apud semetiplos despiciunt. Cęci, quos intellectus scripturaru nullo ingenio illuminat. Claudis, qui per intellectum uiam dei uident, & tanto prę infirmitate mentis per eam currere formidant. Et hi ergo qui colliguntur, peccati uinculo tenentur, sicut & illi qui uenire contempserant. Sed pauperes humiles colliguntur, superbi uero peccatores despiciuntur. Frequenter em̄ illi facilius ad deū cōuertuntur, q̄s mundi prosperitas diuersis occupationibus nō ligat.

Et ait seruus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est.

Ac si diceret: Iam pars quadam ex Iudæis credit, sed adhuc locus restat, ubi multitudo gentium.

subintroeat. De quibus adhuc subditur:

Er ait dominus seruo: Exi in uias & sepes,
& compelle intrare, ut impleatur domus mea.]
Cū superius dominus de plateis & uicis aliquos
colligere præcepit, populum Iudæorum significare
uoluit, qui suburbanam habitationem acce-
pit: quia in urbibus quasi in uicis degebat, & in le-
galibus institutis quodā modo excultus fuit. Nūc
autem cum de uijs & sepibus alios intrare compel-
lit, gentilem populum intelligi uult, agrestem, &
quodāmodo a cultura dei alienum. Primū ergo
in plateas & uicos misit, quia prius ad gentem Iu-
dæorum prædicatores suos destinauit, dicens: In Matt. 10
uia gentium ne abieritis, & in ciuitates Samari-
tanorū ne intraueritis, sed ite potius ad oues quæ
perierunt domus Israel. Illis autem maxima ex par-
te non credentibus, gentiles uocantur, cū dicitur:
[Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut imple-
atur domus mea.] In uia quippe lata & spatiosa, que
ducit ad mortem, gentilis populus erat, & tortuo-
sis flexibus more sepium, uarijs criminibus & pec-
catis alligatus. Siue certe (ut quidam uolunt) cum
superius diuites aliquos colligere præcepit, popu-
lum Iudæorum significat, ut dictum est. Per illos
autē, quæ de plateis uocantur, gentium populus designa-
tur, qui ex altitudine uel longitudine uitiorū, per
prædicationē apostolorum ab idolorum culturis
ad uerū deū conuersi sunt. De quibus dicitur: [Pau-
peres ac debiles &c.] Pauper enim, debilis, cæcus
& claudus, gentilis populus erat. Pauper erat, quia
delicias paradisi perdiderat: debilis, quia ab bono
opere torpebat: cæcus, quia in tenebris & umbra
mortis sedebat: claudus, quia in utroque pede clau-

diās, a recto itinere cessat. Qui ergo lucē ueritatis ignorabat, uiam mandatorum dei currere ne sciebat, delicias spiritales amiserat, nec bonū operari nouerat. Non igitur soli illi currunt ad conuiuium, qui debiles sunt corpore, sed & mente. Pauper em̄ est, qui quanuis diues sit, tñ egens uirtutibus, diuitias distribuit ut dñs, non aut̄ eas concupiscit ut seruus. De quibus dñs ait: Beati pauperes spiritu. Cæcus est, qui illud lumen aspicere nō potest, qui dixit: Ego sum lux mundi. Debilis, qui fidem perfectam non habet, quam dñs cōmendans

Matt. 5. discipulis, ait: Si habueritis fidem & reli.

Ioh. 8. Claudus est, qui habet fidem sine operibus, aut opera sine fide. Quia sicut fides sine operibus mortua est, ita & opera sine fide nihil sunt. Ergo tales ad cōuiuium dei uocantur, quia nō est opus sanis medicus, sed male habentibus. Cum autem ait, [Exi in uias & sepes,] per illos qui de uijs uocantur, populum Iudæorum intelligi uoluit, qui quasi ex uijs uocatus est, quia legem habebat, per quā incedere debebat. Per sepes uero, gētilis populus intelligitur: Sepes uero, ex sylua sunt. Solet aut̄ natio gentium per ligna syluarum designari, sicut scriptū est: Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum. Tunc aut̄ ipsi uocati sunt, quando latam & spatiosam uiam atq; tortuosam, dux̄ ducit ad mortem, reliquerunt, & iter rectum incedere cœperūt. Vnde Iohannes in Apocalypsi, postquā dixisset se ex duodecim tribubus duodecim millia signatos uidisse, adiunxit, dicens: Post hęc uidi turbam magnam, quam dinumerare nō poterā. Notandū autem, quia in hac tertia inuitatione non dicitur [uoca,] sed [compelle intrare] Sunt enim pleriq; qui non facile

Matt. 17.

Iac. 2.

Matt. 9.

Psal. 95.

Apo. 7.

ad deum conuertantur, nisi prius aut infirmitate, aut paupertate, aut aliqua necessitate cōstricti fuerint. quod illa parabola euangelij de prodigo filio ostendit, qui cum egere cepisset, ad se reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundāt panibus, ego autē hic fame pereor: surgā & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cœlū & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenarij. tuis. Et de talibus Euangelista ait: Cum occideret eos, tunc inquirebant eum. Et sicut per Prophetam dicit: Tantum nō sola uexatio intellectū dabit auditui. Non nulli em̄ electi post carnis desideria currere desiderant, cum amatoribus mundi cōmunē uitā ducere: sed oculus diuinæ misericordiæ eorum impias actiones præueniens, alios infirmitate affligit, alios paupertate attenuat, alios necessitatibus uarijs coangustat. Cuncti post flagella ad deum conuertuntur, quasi ad cōuiuium eius intrare cōpelluntur. Talibus per prophetā dicitur: Virga & flagello castigaberis filia Sion, ut nō discedat zelus meus a te. Tales significauit puer ille Amalechites, de q̄ in Regum libris legitur, qui socijs fugientibus infirmus in uia remansit, quē Dauid persequens Amalechites reperit, eumq; cibo & potu refocillauit, atq; ducē sui itineris fecit, & ipse postea cum Dauid Amalechites percussit, a quorum cōsortio infirmus in uia remāsit. Amalechites em̄, q̄ labens populus interpretatur, mundi amatores significat q̄ de aliorum facultatibus ditari desiderant. Sunt em̄ nōnulli electi q̄ cum talib9 cōmunē uitā ducere optāt, sed cum mīa dei pueniēte, aut infirmitate, aut aliqua necessitate præpediuntur, quasi

Luce 15

Psal. 77

Isaię. 28

1. Re. 30

Infirmi in uia remanent, quos Dauid, id est, manu fortis, dominus scilicet Iesus Christus reperies, spiritali cibo & potu refocillat, atq; eorum mentes ad caelestia facienda accendit. Et solet contingere, ut ipsi postea ad deum conuersi, amatores mundi spiritali gladio increpandos feriant, cum quibus prius communem uitam in seculo ducere desiderabant, qualibus per Osee prophetam pie comminatur, dicens: Ecce ego sepiam uiam tuam ipinis, & sepiam eam maceria: & sequeris amatores tuos, & non apprehendes eos: quæres, & non inuenies eos, & dices: Reuertar ad uirum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. Valde autem terribile est, quod in conclusione huius parabola dicitur:

Osee. 2.

Dico autem uobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cenam meam. ¶

¶ Quod omnes enim uocati sumus, scimus: utrum autem ad æternam beatitudinem degustandam uenturi, ad huc ignoramus. Multis enim modis uocat nos deus, per fidem, per baptismum, per exempla patrum, per prospera & aduersa, per somnia & reuelationes. Quia ergo inexcusabiles sumus de uocatione, solliciti debemus esse necesse est in bona operatione, ne tempore iudicij a conuiuio dei exclusi, cum faris uirginibus fame pereuntes & clamantes: Domine domine aperi nobis, audiamus: Amen dico uobis, nescio uos, sed potius cum prudentibus uirginibus in æterna satietate de uisione conditoris iugiter epulemur.

Matt. 7.
& 25.

¶ DOMINICA IIII. POST
Pentecosten. I. Petri. V.

Charissimi, Humiliamini sub potenti ma